

■ Noémi HEGEDŰS¹

Reabilitarea Liceului Tehnologic Constantin Brâncuși din Târnăveni

The Rehabilitation of the Constantin Brâncuși Technological High School in Târnăveni

■ **Rezumat:** *Articolul prezintă un studiu/proiect asupra reabilitării clădirii monument istoric din municipiul Târnăveni, Piața Trandafirilor nr. 10, fostul Palat al Administrației Financiare, acum sediul Liceului Tehnologic Constantin Brâncuși. Sunt evidențiate diferențe în datarea construcției, importanța și ambianța clădirii de-a lungul timpului, specificul arhitectonic, funcțional, estetic și constructiv, stilistica înscrisă în neoclasicism cu inserții neobaroc. Schimbările destinației, numărul și specificul utilizatorilor au necesitat pe parcurs o serie de modificări constructive la clădirea cu subsol, parter și etaj: închiderea coridorului vechi, amenajarea grupurilor sanitare și o a doua scară, a treia scară adăugată dezagreabil în aripa dreaptă, perpendicular pe fațadă. Anexa cu parter adosată în dreapta, sau prelungirea ulterioară, de un alt tip, a aripii stânga a clădirii originare nu fac obiectul proiectului. Evidențiind elementele ce prejudiciază situația clădirii și elementele originare conservate, se propun soluții pentru reabilitarea și conservarea imobilului, dar și pentru îmbunătățirea funcțional-estetică sau a planimetriei, centrate pe acordul cu imaginea originară.*

■ **Cuvinte cheie:** Liceul Tehnologic Constantin Brâncuși, Târnăveni, reabilitare monument istoric, Palatul Administrației Financiare, neoclasicism transilvan, neobaroc, conservare, patrimoniu, degradări

■ Devenită municipiu în anul 1998, fostă reședință de comitat încă din secolul al XVIII-lea, localitatea mureșeană Târnăveni deține 11 clădiri monument istoric, ce îi conferă o atmosferă patriarhală, cu specific local transilvan. Între acestea se află și clădirea Liceului Tehnologic Constantin Brâncuși (cod LMI: MS-II-m-B-16049, Școala de Cooperatie Târnăveni). Inclus în „Unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național”, municipiul Târnăveni mai deține cinci situri arheologice (castre romane, *ca-nabae*, așezare și necropolă din secolele I-III) (BĂICUȚ 2005, 72, 91-92, 149-150²).

Situată central, în Piața Trandafirilor nr. 10, în vecinătatea parcului Trandafirilor și a unor construcții civile vechi cu parter, clădirea cu subsol, parter și etaj, în stil neoclasicism cu inserții neobaroc, este cap de perspectivă; se mărginește stradal cu Piața Trandafirilor pe trei laturi, fațada posterioară desfășurându-se la str. Șoimilor. În apropiere se află alte case de locuit mai noi (P+E), unele având spații comerciale la parter, și un hotel cu un restaurant omonim, în stil modern minimalist, violent cromatic, coexistența stilurilor evidențiind istoricitatea zonei.

Importanța clădirii la începutul secolului al XX-lea – Palat al Administrației Financiare – este revelată de cărțile poștale ilustrate ale timpului,

■ **Abstract:** *The article presents a study/project on the rehabilitation of the historic building in Târnăveni, at 10, Trandafirilor Square, the former Palace of Financial Administration, currently the building of the Constantin Brâncuși Technological High School. It highlights differences in the dating of the building, its importance and environment over time, the architectural, functional, aesthetic, and constructive characteristics, the style belonging to the Neoclassical with Neo-baroque insertions. The changes in function, the number and specifics of the users have necessitated over time a series of constructive alterations of the building with basement, ground and upper floor: the closure of the old corridor, the installation of restrooms and a second staircase, as well as a third staircase, disagreeably added in the right wing, perpendicular to the elevation. The ground floor annex building adjoined to the right, or the subsequent extension, of another type, of the original building's left wing are not in the scope of the project. Highlighting the elements that harm the state of the building and the preserved original elements, solutions are proposed for the rehabilitation and preservation of the building, but also for the functional and aesthetic improvement, or that of the layout, focused on the concordance with the original image.*

■ **Keywords:** Constantin Brâncuși Technological High School, Târnăveni, historic building rehabilitation, Palace of the Financial Administration, Transylvanian Neoclassical, Neo-baroque, preservation, heritage, degradations

■ Becoming a municipality in the year 1998, former county residence already from the 18th century, the town in Mureș County has eleven historic buildings, which confer it an atmosphere of times gone by, with a local Transylvanian specific. Among them there is also the building of the Constantin Brâncuși Technological High School (List of Historic Buildings entry MS-II-m-B-16049, “Școala de Cooperatie Târnăveni”). Included in the “Administrative-territorial units with a very high concentration of built heritage with cultural value of national interest”, the

1 Arhitect la Noarh Project SRL și asistent universitar la Universitatea Sapientia, Târgu-Mureș, România.

2 Actualizată cu LMI-MS (Monitorul Oficial al României 2016).

1 Architect at the Noarh Project Ltd. and university assistant at the Sapientia University, Târgu-Mureș, Romania.

■ **Foto 1.** Fațada principală de nord-vest și fațada laterală de nord-est, Piața Trandafirilor
■ **Photo 1.** Main, north-western elevation and lateral north-eastern elevation, facing Trandafirilor Square

town of Târnăveni also has five archaeological sites (roman *castra*, *canabae*, settlement and necropolis from the 1st-3rd centuries) (BĂICUȚ 2005, 72, 91-92, 149-150²).

Situated centrally, at 10, Trandafirilor Square, near the Trandafirilor Park and of single-storey civil buildings, the building with basement, ground and upper floor in a Neoclassical style with Neo-baroque insertions is a perspective centre, being bordered by the Trandafirilor Square on three sides, while the rear elevation is on Șoimilor Street. Nearby, there are other, newer houses (with ground and upper floor), some with commercial spaces at the ground floor level, and the “Iris” Hotel, with the eponymous restaurant, in a minimalist modern style, chromatically violent; the coexistence of the styles highlighting the area’s historicity.

The importance of the building at the beginning of the 20th century – Palace of the Financial Administration – is revealed by the illustrated postcards of the time, showing the poise of the monochrome building’s elegance. Some of the time’s fantasy-postcards have anticipated a humorous-technological view of the building’s environment “in 100 years” (i.e. in our times): overwhelmed by trams, two-horse carriages, motorcycles, vintage cars, gliders, airship (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005, 69, postcard no. 93).

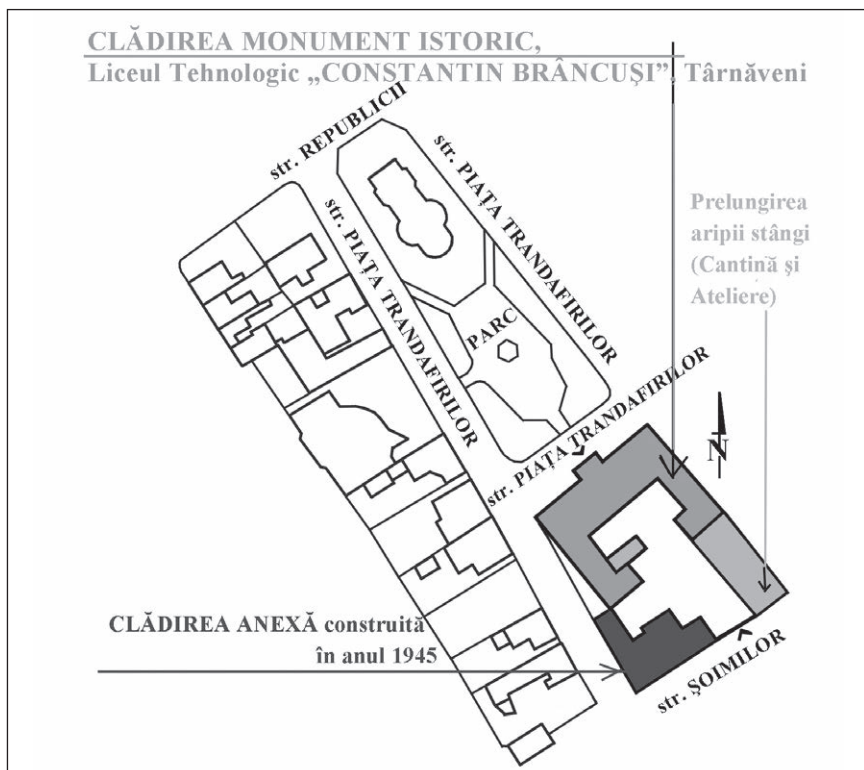
² Updated with the List of Historic Buildings of Mureș County (Monitorul Oficial al României 2016).

redând prestanța elegantei construcții monocrome. Câteva ilustrate fanteziste de epocă au anticipat o viziune umorist-tehologică asupra ambiantei clădirii „peste 100 de ani” (în timpurile noastre adică): coplesită de tramvaie, trăsură cu doi cai, motocicletă, automobile de epocă, plane, dirijabil (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005, 69, ilustrata nr. 93).

Propunerea de reabilitare a clădirii s-a dovedit o dublă provocare pentru arhitect, în speță absolvent al cursului postuniversitar de reabilitarea monumentelor istorice: relația cu aspectul original al clădirii, dorit reabilitat și conservat, și compatibilitatea cu actuala funcțiune, care, deși de lungă tradiție, nu este destinația inițială (numărul de persoane care își desfășoară activitatea aici a crescut considerabil). De-a lungul anilor, asupra construcției s-au realizat o serie de intervenții dezavantajoase, afectând imaginea originală. Procesul de distrugere a început prin schimbarea fațadelor din curtea interioară, adăugarea unui corp cu parter și pod în prelungirea laturii drepte spre Piața Trandafirilor, pentru ateliere (1945), adăugarea casei scării în aripa dreaptă, prelungirea aripii stângi a clădirii cu un corp neutru (S+P+E) spre Piața Trandafirilor, iar degradarea periclitează vechea construcție. Conform imaginilor de epocă și a studiului istoric consultate (vezi HEGEDÜS 2016), intervențiile în timp asupra clădirii principale nu se încadrează în specificul ei arhitectural, unele fiind discordante.

Amplasament și scurt istoric

■ Clădirea este datată diferit: 1880 potrivit Listei Monumentelor Istorice. Din studiul istoric al arh. Géza KERESZTES (2014) rezultă că „în locul fostului obor”, clădirea Palatului Serviciului Financiar „a fost ridicată la inițiativa lui SÁNDOR János, prefectul comitatului Târnava Mică [...]”; în anul 1902 a fost aprobat titlul de proprietate pentru imobilele 372/2

■ Fig. 1. Plan amplasament Liceul Tehnologic Constantin Brâncuși, Târnăveni, din Piața Trandafirilor nr. 10, cu evidențierea corpurilor de clădire adăugate construcției monument istoric

■ Figure 1. Site plan of the Constantin Brâncuși Technological High School in Târnăveni, at 10 Trandafirilor Square, highlighting the building wings added to the historic building

și 372/3³, extras de carte funciară nr. 5140, la un preț de vânzare de 12.000 de coroane. Tot atunci [...], pe pozițiile sus amintite, s-a construit o casă de piatră⁴ cu un etaj, având acoperiș cu țigle, compusă din: la parter 27, la etaj 24, în total 51 de camere, 4 wc-uri, o intrare, o casa scârilor, două

3 Terenuri care apoi au aparținut Palatului Administrației Financiare, proprietarii cu numerele menționate fiind probabil despăgubiți cu suma menționată pentru a se putea construi palatul.

4 În traducere, ar fi mai potrivit termenul „din material durabil”, palatul fiind construit din cărămidă.

■ Foto 2. Ilustrată fantezistă de la începutul secolului al XX-lea, imaginând ambianța Palatului Administrației Financiare „peste o sută de ani” (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005)

■ Photo 2. Fantasy postcard from the turn of the 20th century, imagining the Palace of the Financial Administration “in one hundred years” (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005)

The rehabilitation proposal has proven to be a double challenge for the architect, a graduate of the Postgraduate Studies on Historic Building Conservation: the relationship with the original appearance of the building, desired to be rehabilitated and preserved, and its compatibility with the current function, which, although of a long tradition, is not the initial one (the number of people who are active in the building has grown considerably). Over the years, a series of detrimental interventions were carried out on the building, affecting the original image. The destruction process started with the alteration of the courtyard elevations, the addition of a new wing with ground floor and attic, extending the right wing towards the Trandafirilor Square, for workshops (1945), the addition of the staircase in the right wing, the extension of the left wing with a neutral building (basement + ground and upper floor) towards the Trandafirilor Square, while the degradation endangers the old building. According to the studied period images and to the historical study (see HEGEDŰS 2016), the interventions on the building over time do not fall within its architectural characteristics, some being discordant.

Site and brief history

■ The building is dated differently: 1880 according to the List of Historic Buildings. From the historical study of arhitect Géza KERESZTES (2014), it results that “in the place of the old stockyard”, the Palace of the Financial Administration “was built at the initiative of SÁNDOR János, prefect of Târnava Mică County [...]; in 1902 the title deed for buildings 372/2 and 372/3³, land registry extract no. 5140 was approved, at a selling price of 12,000 crowns. Also at that time [...] on the above-mentioned positions, a stone house⁴ with an upper floor was built, with a tiled roof, composed of: at ground floor level 27, on the upper floor 24, 51 rooms total, 4 toilets, an entrance, a staircase, two entries to the basement, 26 rooms in the basement.” According to authors András and Henrik CSEPREGHY (2005, 65, postcard no. 33⁵), the palace “was built between 1906 and 1908, on the site of the cattle market. STRUCSKÓ József was the building’s architect.”

The difference in the building’s dating – approximately 30 years⁶ – does not preclude it being a point of interest of the central area, occupying now the same position in the municipality’s historic centre, placed mainly on Republicii Street. The urban environment of the times, revealed by the

3 Lands that belonged then to the Land Registry of the Palace of Financial Administration, the owners with the above-mentioned numbers being probably reimbursed with that amount in order for the palace to be built.

4 In translation, the term “of durable material” would be more appropriate, as the palace is built of bricks.

5 Postcard no. 33, dated December 26, 1909.

6 We believe that the land was bought in 1902, and only after that was the palace built, not in 1880, 20 years before the acquisition of the land on which it was built.

oldest photo, was precarious – vast, grassy land, a square with two feeble cobbled alleys, four small trees at the main elevation. To the left of the building, towards the back, there were several low dwelling houses, with ground floor and tiled roof. The situation favoured the building in the future: Trandafirilor Square developed as a park, without obscuring the view of the building. The historic centre that includes it is a personalised area, formed at the beginning of the 20th century, of buildings falling within the architectural and artistic concepts of the era, most of them being Neoclassical.

In a photo from the year 1926, the building of the Financial Administration remained unchanged (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005, postcard no. 69); a covered well was placed in the square, providing the area's water supply, and to the left a vintage lamppost.⁷ In another photo from the beginning of the 20th century, included in the “fantasy” collage-type postcard (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005, 95⁸), with the palace and houses realistically represented, we notice to the right the non-compact row of Neoclassical houses. Completions have been made at the beginning of the 20th century, then newer buildings were constructed on the left side (with ground and upper floors), chromatically integrated into the environment, excepting for the “Iris” Complex. Across the street from the former palace, the beautiful St. George Orthodox Church borders the park to Republicii Street, closing Trandafirilor Square.

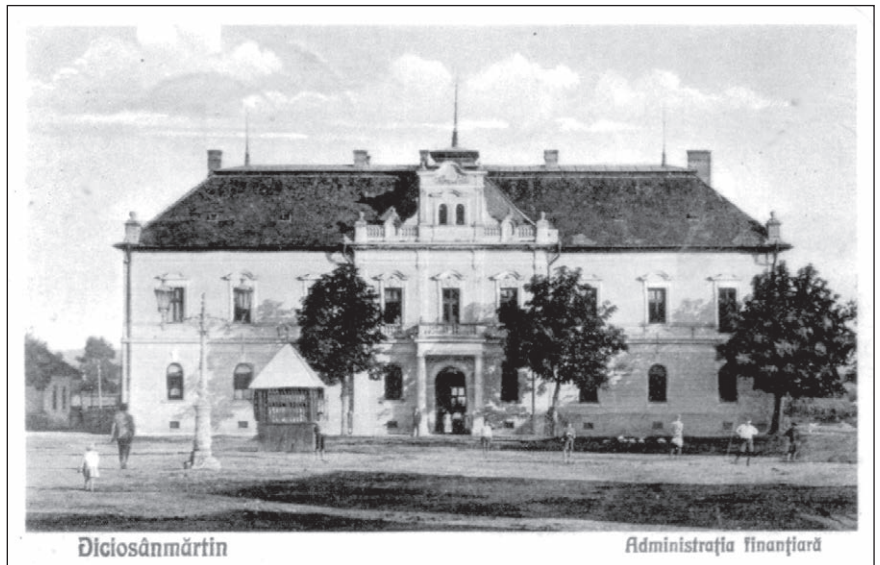
The studied building is found on a flat, 2232 m² site, at 10 Trandafirilor Square, included in Referential Territorial Unit 1 – Târnăveni General Urban Plan. The location is found in the Land Registry with no. 53529, after the conversion from Land Registry no. 5140, with topographic no. 372/2 and 372/3.

Until 1945, it functioned as the Financial Administration of Târnava Mică County. Sfatul Popular Raional⁹ moved here at the beginnings of the communist regime (1948); in 1968, taken over by CEN-TROCOOP, the building became the Vocational School of the Cooperative. After two years it was called a Vocational School (specialisations: tailor, furrier, seller, cook, baker, carpenter-upholsterer, knitter, barber, etc.). In 1993, the school was taken over with its complete assets by the Ministry of Education. In 1997 it was named the Constantin Brâncuși Vocational School; from the 2003/2004 school year, the Constantin Brâncuși Arts and Crafts School, from 2008/2009 it became the Constantin Brâncuși High School, then the Constantin Brâncuși

7 In the area of Sârmaș, rich in natural gas just like Târnăveni, not only were the first household lamps using gas introduced, but some were preserved until not long ago. Moreover, electric public illumination in Transylvania – Banat/Timișoara also had primacy.

8 The fantasy postcard being published by Kálmán DOSZTAL, an editor in Târnăveni, according to the authors.

9 Approximate translation: District People's Council. [transl. note]

■ Foto 3. Palatul Administrației Financiare din Târnăveni în cea mai veche ilustrată (expediată la 26 decembrie 1909, la scurt timp după construirea lui) (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005)

■ Photo 3. Palace of the Financial Administration in Târnăveni in the oldest postcard (sent on December 26, 1909, at a short time after it was built) (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005)

■ Foto 4. „Administrația financiară” din Diciosânmărtin (Târnăveni), într-o ilustrată de la 1926. Se văd, în stânga, fântâna și felinarul (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005)

■ Photo 4. Financial Administration in Diciosânmărtin (Târnăveni), in a postcard from 1926. The well and the lamppost can be seen to the left (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005)

intrări în pivniță, 26 încăperi în pivniță”. Potrivit autorilor András și Henrik CSEPREGHY (2005, 65, ilustrată 33⁵), palatul „a fost construit între anii 1906 și 1908, pe locul târgului de animale. STRUCSKÓ József a fost arhitectul clădirii.”⁶

Diferența de datare a construcției – circa 30 de ani⁷ – nu o împiedică să reprezinte un centru de interes al zonei centrale, acum ocupând aceeași poziție în centrul istoric al municipiului, localizat în principal la str. Republicii. Ambianța urbanistică de atunci, relevată de cea mai veche fotografie, era precară – teren vast, înierbat, piață cu două alei firave pietruite, patru copăcei la fațada principală. În stânga clădirii, spre spate, erau câteva case de locuit scunde, cu parter și acoperiș cu țiglă. Situația a

5 Ilustrata nr. 33 este datată 26 decembrie 1909.

6 Traducerea pasajului de HEGEDŰS Noémi, august 2016.

7 Considerăm că în anul 1902 s-a cumpărat terenul și abia apoi s-a construit palatul, nu în anul 1880, cu 22 de ani înainte de cumpărarea terenului pe care s-a clădit.

■ Foto 5. Fațada principală nord-vest a Liceului Tehnologic Constantin Brâncuși, 2016 (fotografie panoramică)

■ Photo 5. Main, north-western elevation of the Constantin Brâncuși Technological High School, 2016 (panoramic photo)

favorizat clădirea ulterior: Piața Trandafirilor s-a dezvoltat ca parc, neobturând priveliștea spre construcție. Centrul istoric ce o include este o zonă personalizată, formată la începutul secolului al XX-lea, din clădiri încadrate în concepția arhitectural-artistică a epocii, majoritatea neoclasică.

Într-o fotografie din anul 1926, clădirea „Administrația financiară” a rămas neschimbată (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005, ilustrata nr. 69); în piață s-a amplasat o fântână acoperită, deserving alimentarea zonală cu apă, iar în stânga un felinar de epocă⁸. În altă fotografie de la începutul secolului al XX-lea, inclusă în ilustrata de tip colaj „fantezist” (CSEPREGHY & CSEPREGHY 2005, 95⁹), cu palatul și casele reprezentate realist, în dreapta se remarcă șirul necompact de case de locuit cu nuanță neoclasică. S-au adus completări la începutul secolului al XX-lea, apoi s-au construit clădiri mai noi pe latura stângă (P+E), integrate cromatic în ambianță, exceptând complexul „Iris”. Vizavi de fostul palat, Biserica Ortodoxă Sfântul Gheorghe mărginește parcul la str. Republicii, încheind Piața Trandafirilor.

Clădirea de care ne ocupăm este amplasată pe un teren plat, 2232 m², în Piața Trandafirilor nr. 10, cuprinsă în UTR1 – PUG Târnăveni. Amplasamentul figurează în CF nr. 53592, după conversia din CF nr. 5140, având numerele topografice 372/2 și 372/3.

Până în anul 1945, a funcționat ca Administrație Financiară a județului Târnava Mică. Sfatul Popular Raional s-a mutat aici la începutul regimului comunist (1948); în 1968, preluată de către CENTROCOOP, clădirea ajunge Școală Profesională a Cooperăției. După doi ani, se va numi Școală Profesională (specializările: croitor, cojocar, vânzător, bucătar, brutar, tâmplar-tapițer, tricoter, frizer etc.). În 1993, școala a fost preluată cu întreg patrimoniul de către Ministerul Educației Naționale. Din 1997, poartă denumirea de Școala profesională Constantin Brâncuși; din anul școlar 2003/2004, Școala de Arte și Meserii Constantin Brâncuși, din 2008/2009, devine Liceul Constantin Brâncuși, apoi Liceul Tehnologic Constantin Brâncuși.

8 În zona Sărmașului, bogat în gaze naturale ca și Târnăveniul, nu doar s-au introdus primele lămpi casnice cu gaz metan, dar unele s-au păstrat funcționale până nu demult. Oricum, iluminatul public electric în Ardeal – Banat/Timișoara deținea și el primulul.

9 Ilustrata fantezistă fiind publicată de Kálmán DOSZTAL, un editor din Târnăveni, după cum afirmă autorii.

Technological High School – structure of the Târnăveni Technical College, the College being located in another building at 30 Republicii Street.

The profile of the Technological High School includes the following specialisations: textile and leather industry, commerce/merchant seller, mechanic/tinsmith and auto painter, facilities, construction and public works/plumber and gas installations; the evening high school classes have mechanics and trade profiles. On the historic building's ground floor, the high school has its main entrance for students and teaching staff; on the upper floor there are classrooms, rooms for management and staff, informatics laboratory. The sewing shops are also placed on the upper floor, but in an extension building over a *Social Canteen*; in the basement there are spaces for storage and shops for plumbers and upholsterers. On the ground floor of the original building, there are also placed the *Children's Club* and a *Nursery*.

The current study is focused only on the original building, initially the Palace of the Financial Administration, its current beneficiaries being: the *Technological High School*, the *Târnăveni Children's Club* and the *Nursery for children of ages from 0 to 3*.

The changes in function, the number and characteristics of its users have needed, over time, a series of constructive alterations: closing the old corridor, creating restrooms and a second staircase, the third staircase added in the left wing perpendicular to the elevation, the disagreeable aspect of a stall compromising the building's appearance. In 1945, a single storey annex building destined for workshops, extending onto the street, was partially connected to

the right wing of the building. The subsequent extension of the left wing of the original building is within the dimensions, chromatic range, and rhythm of the initial building, but the new windows are wider, as well as rectangular even on the ground floor. The functional, evacuation, and fire protection problems force the retention of the three staircases in the historic building. The premises are closed towards Șoimilor Street by a service gate.

Architecture and constructive composition

■ The historic study describes in detail the stylistic decorative elements, also revealed by direct observation, or based on old photographs, added to the “anamnesis.”

With three storeys and an attic, a brick masonry load-bearing structure, hipped roof with a timber roof structure and ceramic roof covering, the building has a U-shaped layout: a central wing and two lateral wings, initially symmetrical, oriented towards Trandafirilor Square.

The elevations facing the street have horizontal registers with small rectangular windows at the basement, with semicircular arched windows on the ground floor (having ornamented plaster keystones and ruling imitating bosses, connected to the

cuși – structură a Colegiului Tehnic Târnăveni, Colegiul fiind situat într-o altă clădire, la str. Republicii nr. 30.

Profilul Liceului Tehnologic cuprinde specializările: industrie textilă-pielărie, comerț/comerciant-vânzător, mecanică/tinichigiu și vopsitor auto, instalații, construcții și lucrări publice/instalator instalații tehnico-sanitare și de gaze; clasele de liceu seral au profilurile: mecanică și comerț. La parterul clădirii monument, liceul are intrarea principală pentru elevi și cadre didactice; la etaj se află săli de clasă, încăperi pentru conducere și cadre didactice, cabinet de informatică. Atelierele de croitorie sunt amplasate tot la etaj, însă într-un corp adăugat în prelungire deasupra unei *Cantine de Ajutor Social*; la subsol sunt spații pentru depozitare și ateliere pentru instalatori și tapițeri. La parterul clădirii originare se mai află *Clubul Copiilor* și o *Creșă*.

Prezentul studiu s-a centrat doar pe corpul original, inițial Palat Administrativ Financiar, beneficiarii actuali fiind: *Liceul Tehnologic*, *Clubul Copiilor Târnăveni*, *Creșa pentru copii 0-3 ani*.

Schimbările destinației, numărul și specificul utilizatorilor au necesitat pe parcurs o serie de modificări constructive: închiderea coridorului vechi, amenajarea grupurilor sanitare și o a doua scară, a treia scară adăugată în aripa dreaptă perpendicular pe fațadă, aspectul dezagreabil de gheretă compromițându-i aspectul. În 1945, aripii drepte a clădirii i s-a adosat parțial o anexă cu parter, pentru ateliere, ieșită spre stradă. Prolungirea ulterioară la aripa stângă a clădirii originare se încadrează în gabaritul, cromatica și ritmul clădirii inițiale, dar noile ferestre sunt mai late, drepte și la parter. Problemele funcționale și cele de evacuare și protecție la incendiu obligă la păstrarea a trei scări în clădirea monument. Incinta se închide cu poarta de serviciu, spre strada Șoimilor.

■ **Foto 6.** Fațada laterală spre curte – aripa stângă, închisă cu gipscarton și tâmplării din pvc cu geam termopan
 ■ **Photo 6.** Lateral elevation facing the courtyard – left wing, closed with plasterboard and PVC windows with double glazing

■ **Foto 7.** Fațada posterioară. Deranjantă, se vede în stânga casa scării (cadre b.a.) adăugată aripii drepte, spre curte
 ■ **Photo 7.** Rear elevation. Obtrusive, the staircase (reinforced concrete frames) added to the right wing, towards the courtyard, can be seen to the left

Arhitectura și alcătuirea constructivă

■ Studiul istoric descrie detaliat elemente decorative stilistice, relevate și prin observare directă sau pe baza fotografiilor vechi, adăugată „anamnezei”.

Desfășurată pe trei niveluri și pod, cu structură portantă din zidărie de cărămidă, acoperiș în patru pante cu structură de lemn și învelitoare ceramică, clădirea are planul în formă de U: un corp central și două aripi laterale, inițial simetrice, orientate spre Piața Trandafirilor.

Fațadele spre stradă prezintă registre horizontale cu ferestre dreptunghiulare mici la subsol, cu ferestre arcuite în plin cintru la parter (având cheie de boltă ornamentată și liniatură în tencuială imitând bosaje, racordate la arce) și cu ferestre dreptunghiulare înalte la etaj; la stradă are elemente decorative, ancadramente bogat ornamentate pe fațada de nord-vest. La mijloc se află un rezalit marcat de pilaștri și intrarea în clădire protejată de un balcon cu balustradă, iar la acoperiș, un atic amplu, cu fronton și balustradă. Balustrada, solbancurile, frontonul au montanți de epocă des întâlniți în barocul, neobarocul, sau clasicismul transilvan. Ferestrele și ușile centrale de la etaj sunt încadrate de patru pilaștri bogat decorați în zona capitelului; sub cornișele curbate ale ancadramentelor, ornamente cu aluzie heraldică au motiv oval împărțit în bandă. Ușa dublă a intrării din golul cu arcadă romană are tăbliile cu profile policrome (ocru, roșcat, alb), precum și ornamentele pictate în jurul arcadei sunt policrome. Intrarea este flancată perpendicular de câte un pilastru și o coloană cu baza sprijinită pe un soclu dreptunghiular, înalt cât registrul subsolului. Peste balcon acoperișul este supraînălțat trapezoidal, având atic cu fronton ornamentat. Colțurile construcției sunt reliefate prin îngroșarea tencuiei și bosaje. Lis, etajul începe cu un brâu continuu cu profilaturi marcând registrul parapetelor, ferestrele spre stradă au glafuri și ancadramente aplatizate, capitelurile sprijinind cornișe în alternanța curb-trapezoidal; ușa balconului și ferestrele ce o flanchează au cornișele curbate. Ornamentele sunt executate din ipsos. Clădirea și detaliile sunt armonios proporționate, elegante, sobre; decorațiunile conferă specificul clădirii.

Spre curte, fațadele sunt mai simple. La parterul corpului central ferestrele au partea superioară arcuită în plin cintru, cu cheia de boltă albă și liniaturi horizontale imitând bosaje. La etaj, ferestrele orginare au racordată liniatură orizontală imitând bosaje, ca la parter. Ritmul vertical al ferestrelor coaxiale a fost întrerupt de înzidirea dezagreabilă ulterioară a unor ferestre. Similar fațadelor spre stradă, nivelul parapetului etajului este marcat prin profilele brâielor orizontale, fără solbancuri. Spre cornișă, întreaga clădire are perimetral o friză îngustă, un antablament cu două rânduri de profile, mai dezvoltate în partea superioară. Acoperișul a păstrat șarpanta de lemn și învelitoarea ceramică, coșurile de fum, parte din lucarne și un pinacul metalic înalt și ascuțit, din cele trei originare.

Fațadele dinspre curte au suportat dese reamenajări. Deschise inițial, coridoarele au fost înzidite recent cu o structură din gipscarton pe profile metalice, pe toată înălțimea clădirii, iar ferestrele noi au geam termopan și tâmplărie pvc, fără forma și proporția celor originare. Tâmplăria inițială din lemn se mai păstrează parțial, în stare deteriorată. Eclectice și precare, fațadele dinspre curte conferă o imagine dezordonată, degradată fizic și moral.

Cromatică clădirii era unitară, în nuanțe deschise; ancadramentele, aticul cu fronton, brâiele, balustradele, cornișele, pilaștrii, coloanele, cheia de boltă etc. erau albe. Sublinierile la ușa de intrare sau la ornamente erau mai închise. Spre piață, cromatică clădirii amintește de

arches), and with high, rectangular windows at upper level; to the street, on the north-western elevation, it has decorative elements and richly ornamented frames. In the central part the elevation is articulated by a projection marked by pilasters and the entrance, which is protected by a balcony with a balustrade, and at roof level, a large attic level, with gable and balustrade. The balustrade, window sills, and the gable have vintage fittings often found in Transylvanian Baroque, Neo-baroque and Classicism. The central windows and doors of the upper floor are framed by four pilasters richly decorated in their capitals' area; below the curved pediments of the frames, ornaments with heraldic allusions have an oval motif parted per bend. The double door of the entrance in the opening with a Roman arch has panels with polychrome mouldings (ochre, red, white), as well as ornaments painted around the arch. The entrance is perpendicularly flanked by pilasters and columns with their base supported by rectangular pedestals, as tall as the basement level. Above the balcony, the roof is heightened in a trapezoid shape, with and attic level having an ornamented gable. The corners of the building are embossed by thickening the plaster and by quoins. Smooth, the upper floor begins with a continuous horizontal string course, with mouldings marking the level of the parapets, the windows towards the street have flattened window sills and frames, the capitals supporting pediments in a curve-trapeze alternation; the door of the balcony and windows that flank it have curved pediments. The ornaments are made of plaster. The building and the details are harmoniously proportioned, elegant, and sober; the decorations give the building its specific aspect.

Facing the yard, the elevations are simpler. On the ground floor of the central wing the windows have rounded arches, with white keystones and horizontal rulings imitating bosses. On the upper floor, the original windows have a horizontal ruling, imitating bosses, like on the ground floor. The vertical rhythm of the coaxial windows was interrupted disagreeably by the subsequent walling up of several windows. Similarly to the elevations facing the street, the level of the upper floor parapet is marked by the mouldings of the horizontal string courses, without window sills. Towards the cornice, the entire building has a narrow perimeter frieze, an entablature with two rows of mouldings, more developed on the upper part. The roof has kept its timber roof structure and the ceramic roof covering, the chimneys, part of the dormer windows and a tall and sharp metal pinnacle, of the three original ones.

The elevations facing the courtyard have undergone many reconstructions. Initially open, the corridors were recently walled up with a plasterboard structure on metallic profiles, on the entire height of the building, the new windows having double glazing and PVC joinery, without the shape and proportions of the original ones. The

original wooden joinery is still partially preserved, found in a deteriorated state. Eclectic and precarious, the elevations facing the courtyard have a disordered aspect, being physically and morally degraded.

The chromatic scheme of the building was consistent, in light colours; the window frames, the attic level with the gable, the horizontal string courses, the balustrades, the pediments, the pilasters, the columns, the keystones, etc., were white. The highlights of the entrance door or of the decorations were darker. Towards the square, the building's chromatic scheme recalls the original image, but towards the inner courtyard and towards the Șoimilor Street, the elevations are bicolour, a trend which does not reflect the original characteristic of local Neoclassical buildings with ground floors built from other materials than stone.

Elements that harm the building and preserved original elements

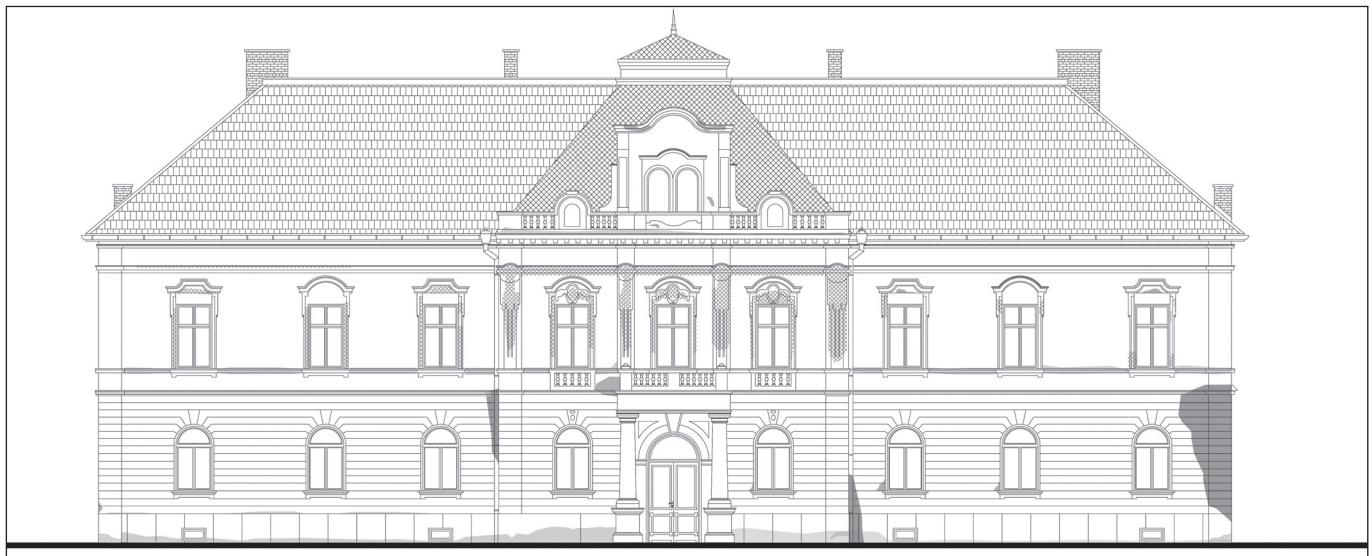
■ Only the historic building is within the scope of this study. From a visual examina-

imaginea inițială, dar spre curtea interioară și spre Str. Șoimilor, fațadele sunt bicolore, o modă care nu reflectă specificul original al clădirilor neoclasice locale având parter din alt material decât piatră.

Elemente ce prejudiciază situația clădirii și elemente origine conservate

■ Numai clădirea monumentului istoric face obiectul studiului. La examinarea vizuală și sondaje, o evaluare calitativă constată că starea construcției monument este relativ bună; nu și a finisajelor.

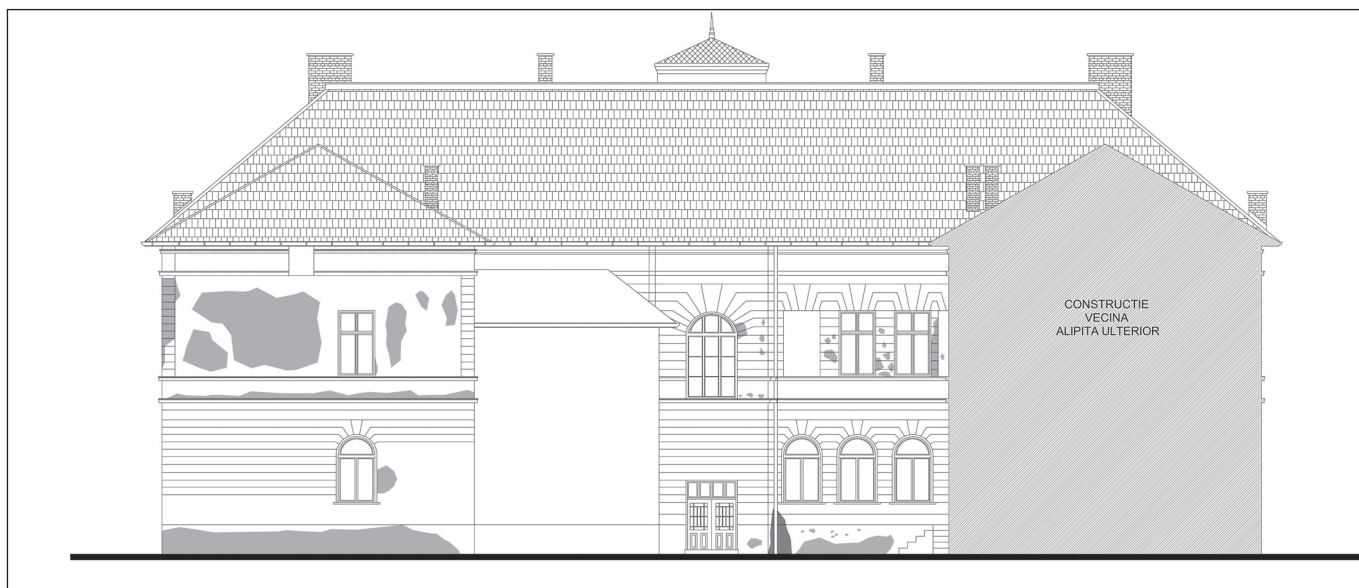
Folosit ca depozit de obiecte vechi, subsolul are finisajele interioare degradate, neîntreținute, cu igrasie și umiditate cauzate de inundațiile din anii 1970 și 1974, nivelul apei ajungând la 50 cm peste cota ±0,00. Subsolul a rămas inundat mai multe săptămâni, ventilația necorespunzătoare și neefectuarea unor lucrări de reabilitare și întreținere serioase ducând la situația defavorabilă. Lipssește întreținerea curentă adecvată a parterului și etajului, finisajele fiind degradate mai ales la nivelul pardoselilor, al dotărilor tehnico-edilitare și al iluminatului uzat fizic și moral. Fațadele sunt afectate de igrasie și apele meteorice scurse prin gheburile deteriorate. La acoperiș, lipsesc unele lucarne originare, pinacurile și decorațiile de colț. Imaginea originală a clădirii mai este afectată de construcția casei scării adăugată ulterior (structură pe cadre b.a.), închiderea cu pereți

■ Fig. 2. Fațada principală relevu – degradări pe fațadă
■ Figure 2. Main elevation survey – degradations on the elevation

<p>IGRASIE ȘI UMEZEALĂ DAMPNESS AND HUMIDITY</p> <p>CRĂPĂTURI CRACKS</p> <p>DEGRADĂRI – pe fațada laterală dreapta în zona soclului. Zid construit parțial pe gardul din zidărie de cărămidă care deosemena prezintă neajunsuri. DEGRADATIONS – on the side elevation in the plinth area. Wall partially raised on the brick masonry fence, which also presents insufficiencies.</p>	<p>TENCUIELI CĂZUTE – în zona soclului și la nivelul geamurilor. Startul de uzură al curții prezintă multiple fisuri, denivelări, stare generală necorespunzătoare. FALLEN PLASTER – in the plinth area and at the windows' level. The courtyard's warn out layer presents multiple cracks, unevenness, and a generally inadequate state</p> <p>INFILTRAȚII ÎN ZONA BURLANELOR INFILTRATIONS AT THE GUTTERS' AREA</p> <p>DEGRADĂRI LA ANCADRAMENTE-DECORAȚIUNI DEGRADATIONS OF FRAMES-DECORATIONS</p>
--	---

■ Fig. 3. Legendă degradări pe fațade
■ Figure 3. Degradations on the elevations – legend

■ Fig. 4. Fațada posterioară relevu – degradări pe fațadă
 ■ Figure 4. Rear elevation survey – degradations on the elevation

din gipscarton și ferestre pvc cu geam termopan a coridorului spre curtea interioară, înzidirea unor goluri spre curtea interioară și distanțarea de cromatica inițială.

Interioarele păstrează imaginea originală: compartimentările finisate cu tencuieli și zugrăveli simple, fără ornamentație, tavanele pe grinzi metalice cu boltișoare din cărămidă, boltișele din cărămidă plină la subsol. Casa scării centrale are încă balustradele originare din fier forjat, executate cu elemente curbe, sinuoase și de tip acoladă. Tămplăriile vechi s-au păstrat parțial; frumos executate inițial, unele decorate cu elemente sculptate și accentuate prin cromatica policromă (ușa principală de acces, ușile dinspre coridoarele interioare), sunt în pericol de a se degrada.

Descrierea conceptului de restaurare-reabilitare

■ Conform imaginilor de epocă ale clădirii și a materialului consultat, intervențiile executate în timp asupra clădirii monument istoric nu se încadrează în specificul ei arhitectural, unele fiind total discordante cu plastica arhitecturală originală.

Intenția acestui studiu/proiect este readucerea construcției la forma inițială pe toate nivelele, bazate pe studii anterioare sau comparative. Fațada posterioară a aripii stângi nu mai poate intra în discuție, acolo fiind adosată prelungirea necesară funcțiunilor și capacității noi. Dacă, în urma unor cercetări și expertize, varianta reconstituirii coridoarelor inițiale din cele două aripi ale clădirii (închise cu geamuri însă) nu se poate concretiza, pentru închiderea coridorului se consideră oportună o soluție contemporană neutră, aliniată la parametrii clădirii inițiale. Opțiunea pentru perete de sticlă tip „oglină” la închiderea coridorului spre curtea interioară valorifică discret, prin reflexie, imaginile centrale și de capăt ale clădirii originare, permițând și o bună vizibilitate din interior spre acestea. Pentru aripi dreaptă a clădirii, se propune reorganizarea funcțional-estetică prin demolarea casei scării parazitare și re poziționarea scării simetric cu cea din aripi stângă, pentru a nu deranja aspectul fațadelor și volumetria.

Lucrările de reabilitare-consolidare a spațiilor și asigurarea funcționării optime se vor realiza pe baza prescripțiilor, standardelor și a codurilor de proiectare în vigoare, orice lucrare având efecte asupra părților și a

tion and surveys, a qualitative evaluation finds that the state of the historic building is relatively good; not so the finishes.

Used as a warehouse for old objects, the basement has degraded, unmaintained interior finishes, with dampness and humidity caused by the floods in 1970 and 1974, the water level reaching 50 cm over the ± 0.00 elevation. The basement was flooded for several weeks, the inadequate ventilation and the failure to conduct serious rehabilitation and maintenance works leading to the unfavourable situation. Proper routine maintenance of the ground and upper floors is lacking, the finishes being degraded especially at the level of the floors, of the utilities, and of the worn and outdated lighting. The elevations are affected by dampness and by the rainwater leaking from damaged gutters. On the roof, some of the original dormers, pinnacles, and corner decorations are missing. The original image of the building is also affected by: the construction of the subsequently built staircase (reinforced concrete frame structure), the closing with plasterboard walls and PVC windows of the corridor facing the inner courtyard, the walling up of several openings towards the inner courtyard, the departure from the original chromatic scheme.

The interiors retain the original aspect: divisions finished with simple plasters and painting, without ornamentation, the ceilings with Jack vaulting, and solid brick vaults in the basement. The central staircase still has the original wrought iron railings, made of curved elements, sinuous and bracket-type endings. The old joinery was partially preserved; beautifully made initially, some decorated with sculpted elements and highlighted by the polychrome colouring (the main entrance door, the doors of the interior corridors), they are in danger of degrading.

Description of the conservation-rehabilitation concept

■ According to period images of the building and to the studied material, the interventions implemented on the historic building over time do not fall within its architectural specifics, some being completely discordant with the original architectural forms.

The intention of this study/project is to bring back the building to its initial shape on all levels, relying also on previous or comparative studies. The rear elevation of the left wing is out of discussion, being abutted by the extension necessary for the new functionalities and capacities. If, after researches and specialty studies, the solution of reconstituting the initial corridors in the two wings of the building (closed with windows) cannot be put into practice, a neutral contemporary solution would be most appropriate for closing the corridor, aligned to the parameters of the initial building. The option of a mirror-type glass wall for closing the corridor facing the inner courtyard would highlight discreetly, through reflection, the images of the centre and end of the original building, allowing a clear view on them from the inside. For the right wing of the building, a functional and aesthetic reorganisation is proposed, through the demolition of the parasitic staircase and its repositioning symmetrical with the one in the left wing, in order not to disturb the appearance of the elevation and volume.

întregii clădiri – interior, exterior. Elementele valoroase trebuie păstrate, renovate și conservate, nu înlocuite, fiind reprezentative din punct de vedere cultural. Lucrările de intervenții, restaurare și conservare vor ține cont de menținerea concepției structurale inițiale, folosind materialele compatibile cu cele originare, pentru îmbunătățirea capacității portante și a durabilității construcției.

Propunerea de rezolvare a elementelor problemă

Măsuri de restaurare a imobilului

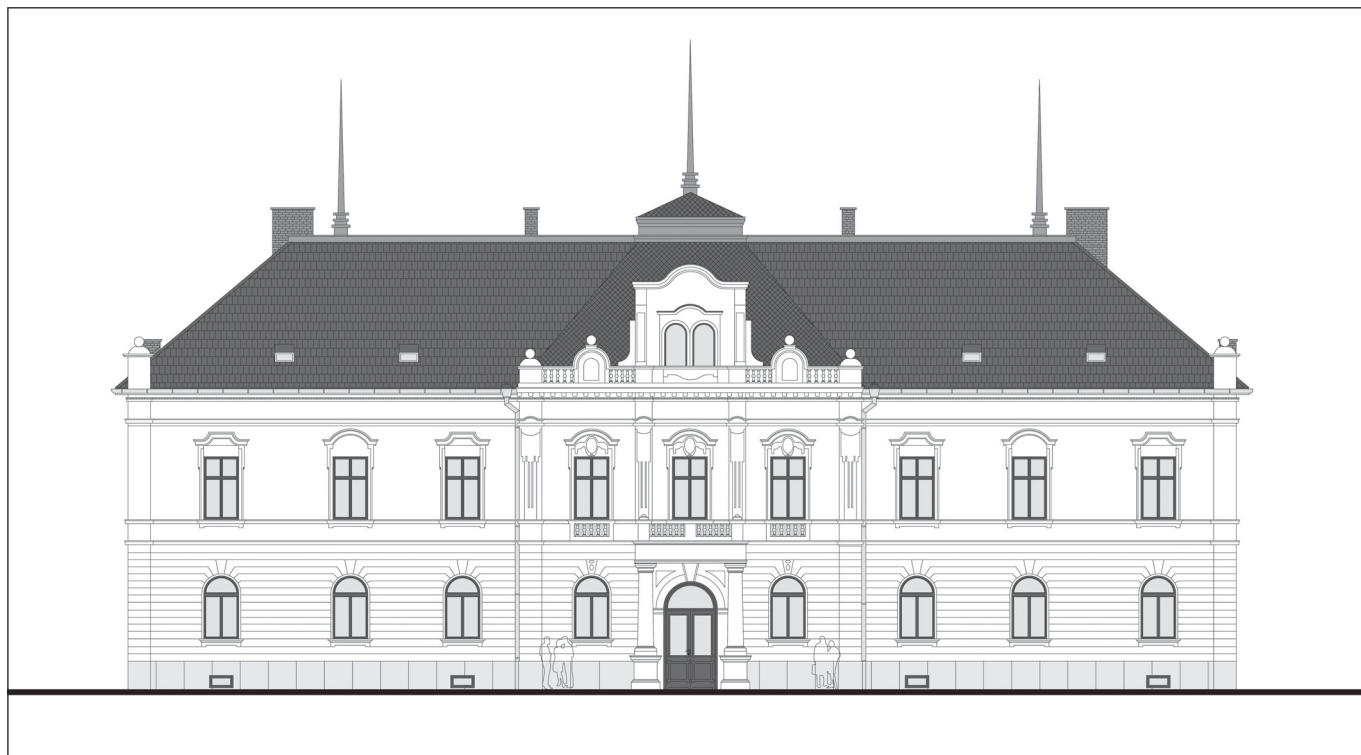
Analizele și sondajele au urmărit identificarea tipurilor de materiale folosite, respectiv caracteristicile lor fizico-mecanice. Nu există precizări asupra celor utilizate la construcție sau la reparațiile executate pe parcurs. Examinând vizual clădirea, neajunsurile și soluționările ar fi:

1. Degradări la exterior, pe fațade

Igrasia și umezeala necesită aerisirea și îndepărtarea, remedierea sistemului de scurgere a precipitațiilor, în mod adecvat stilului clădirii. Tencuielile desprinse, decojite, fisurile orizontale, verticale și înclinate trebuie remediate, la fel ancadramentele și decorațiile de pe fațade, care se vor rezugrăvi în culoarea originală, conform studiului de parament. La refacerea și reabilitarea ferestrelor, se va recondiționa tâmplăria originală, înlocuindu-se doar cea distrusă și care prezintă pericol public.

2. Degradări la interior

La pardoseala subsolului, se va curăți cărămida existentă de cimentul rolat suprapus, păstrându-se tratate cărămizile în stare bună, iar cele degradate se vor înlocui cu copii după modelul original.

■ Fig. 5. Fațada principală reabilitată

■ Figure 5. Main elevation after conservation works

■ Foto 8. Imagine a stării actuale a ferestrelor
■ Photo 8. Image of the current state of the windows

■ Foto 9. Balustradă originală din fier forjat
■ Photo 9. Original wrought iron railing

La parter și etaj, suprafețe însemnate de pardoseli din parchet fiind dislocate, degradate, distruse, intensiv uzate, se propune refacerea, refinisarea și tratarea parchetului. Pentru ventilarea permanentă a pereților, antiigrasie, la 10 cm pe contur se va monta un profil metalic, distanța umplându-se cu pietriș mărgăritar. Zonele pereților cu umezeală, igrasie, desprinderi de tencuială, exfolieri, denivelări, crăpături, se vor repara prin decapare, uscare, eliminarea denivelărilor, răzuirea straturilor succesive, aplicarea unui strat de tinci, glet de var-ipsos și spoială cu lapte de var în culori de apă. Studiul de parament va revela alegerea culorii și lipsa/prezența decorațiunii.

În stare bună, ușile interioare au deteriorări cauzate de revopsiri sau reparații neprofesioniste. Ușile se vor demonta, curăța, repara, trata și revopsi; părțile deteriorate din toc, frizele etc. vor fi refăcute identic cu cele existente originare. Balustradele din fier forjat ale casei scării, revopsite în timp și cu urme de rugină, vor fi readuse la aspectul inițial. Sunt necesare repararea și modernizarea instalațiilor de apă, canalizare, electrice, termice.

3. Structura

Structura originală trebuie păstrată; lucrările de ridicare a capacității portante, cele de întărire a siguranței în exploatare și reducere a riscului seismic sunt necesare, clădirea neînscrisându-se în standarde. Reabilitarea și consolidarea de ansamblu vor menține sistemele structurale existente, eliminând cauzele degradărilor și realizând condițiile de durabilitate. Pentru consolidare sunt necesare lucrări de sistematizare verticală și amenajare a terenului din jurul clădirii, consolidarea zidurilor fisurate (injectare, țesere, scoabe, agrafe), evitarea dezafectării de pereți portanți; la nevoie, sarcinile verticale transmise pereților vor fi preluate de grinzi noi, de cadre portante din beton armat, sau de grinzi metalice.

4. Șarpanta și învelitoarea

Fără degradări importante (cu dislocări de noduri, lipsa tratamentului corespunzător al lemnului); se recomandă curățirea podului, rostuirea șarpantei, înlocuirea pieselor degradate, curățirea, tratarea antiseptică, antifungică, ignifugă a întregului material lemnos, cu soluții și la intervale omologate. Acoperișul se va repara cu

The rehabilitation and consolidation works on the spaces and the assurance of optimal functioning will be made based on the design prescriptions, standards, and codes in force, any work having an effect on the parts and on the whole building – both interior and exterior. The valuable elements must be preserved, renovated and conserved, not replaced, as these are culturally representative. The intervention, conservation, and preservation works will consider maintaining the initial structural concept, using materials compatible with the original ones, for the improvement of the building's load-bearing capacity and durability.

Proposal for solving the problematic elements

Measures for the building's conservation

The analyses and survey aimed to identify the types of materials used, respectively their physical and mechanical characteristics. There are no details on those used during construction or for the repairs carried out along the way. By examining the building visually, the shortcomings and solutions would be:

1. Exterior degradations, on the elevations

Dampness and moisture need ventilation and removal, by fixing the rainwater drainage system, in a suitable way for the building's style. The loose, peeled plastering, the horizontal, vertical, and slanted cracks must be fixed, as well as the window frames and decorations on the elevations, which will be repainted in the original colour, according to the building archaeology study. The original joinery will be reconditioned during the conservation and rehabilitation of the windows, replacing only those elements that are destroyed and present a public danger.

2. Interior degradations

For the basement floor, the overlaid cement will be cleaned from the existing brick, preserving, after treatment, all bricks in good condition, while the degraded ones will be replaced by copies after the original model. On the ground and upper floors, as large surfaces of the parquet flooring are dislodged, destroyed, and intensively worn, the remaking, refinishing, and treatment of the floors is proposed. For the permanent ventilation of the walls, against dampness, a metallic profile will be fitted at 10 cm on the contours, the distance being filled with gravel. The areas of wall with moisture, dampness, peeling plaster, flaking, unevenness, cracks, and separations will be repaired by stripping, drying, the elimination of uneven areas, the grating of the successive layers, the application of a levelling plaster layer, lime-gypsum plaster and whitewashing with lime

■ Fig. 6. Fațada posterioară reabilitată

■ Figure 6. Rear elevation after conservation works

water in water colours. The building archaeology study will determine the choice of colour and the lack/presence of decorations.

In good condition, the inner doors have deteriorations caused by unprofessional repainting or reparations. The doors will be dismantled, cleaned, repaired, treated, and repainted; deteriorated elements from the frame, friezes, etc. will be remade identically with the existing original ones. The wrought iron railings of the staircase, repainted over time and with traces of rust, will be restored to their initial appearance. The water, sewage, electrical, and thermal systems need to be repaired and upgraded.

3. Structure

The original structure must be preserved; interventions for heightening the load-bearing capacity, strengthening the operational safety, and seismic risk reduction are needed, because the building does not comply with the standards. The overall rehabilitation and conservation will maintain the existing structural systems, eliminating the causes of degradations and creating the conditions for sustainability. For the consolidation, vertical systematisation works and the land development around the building are needed, the consolidation of the cracked walls (injection, weaving, dogs, clips), avoiding the dismantling of load-bearing walls; if necessary, the vertical loads transferred to the walls

materiale precum cele originare, la fel lucarnele, pinaculele și cele două decorații de colț, piesele refăcute conform modelului păstrat amplasându-se corespunzător.

Reorganizare funcțională și spațială

Imobilul, dar și funcționalitatea sau planimetria se cer restaurate/reabilitate conform originalului, sau în acord cu acesta. O primă problemă: demolarea casei scării adăugate ulterior spre curte, perpendicular pe aripa dreaptă a clădirii, și re poziționarea în aripa dreaptă, simetric cu scara din aripa stângă. La fațadele laterale spre curtea interioară, închise ulterior, gipscartonul pe profile metalice și ferestrele cu tâmplării din pvc și geam termopan trebuie dezafectate (aspect, stabilitate, materiale, forme necorespunzătoare). Refacerea fațadelor este propusă prin restaurarea imaginii originare (însă, cu sticlă montată în spatele golurilor, în condiții de siguranță), sau printr-un sistem îmbinând stilul originar cu cel contemporan – opțiune dependentă de rezultatul unor expertize, analize, comparații, cercetări. Fațadele se presupune să fi avut la parter goluri cu arcade și balustradă, iar la etaj, goluri coaxiale dreptunghiulare și același tip de balustradă. Structura probabilă: zidărie, lemn, ori piese metalice combinate cu zidărie. Variantele de reamenajare a acestor fațade prin închiderea cu sticlă, sau perete-cortină, au tâmplăria simplă, racordată la gabaritele elementelor fațadei inițiale. Ecranul transparent va asigura izolarea termică, luminare și ventilare naturale suficiente, iar imaginea neutră va oglindi fațadele originare. Practicată în situații similare contemporane, varianta poate stârni discuții (MEIER 2016), dar, în lipsa probelor suficiente pentru reconstituirea originalului, este preferată pașii.

Concluzii

■ Neexhaustiv, prezentul studiu cu propunerea de reabilitare nu a reprezentat comanda unui beneficiar, ci o lucrare de disertație atenționând asupra recuperării culturale a unui monument istoric viabil, solicitat de func-

■ Fig. 7. Propuneri de intervenție la fațada laterală spre curtea interioară, aripa dreapta și stânga. Varianta 1 și varianta 2

■ Figure 7. Intervention proposals for the lateral elevations facing the inner courtyard, right and left wings. Version 1 and version 2

țiuni contemporane mai erodante pentru clădire decât cea inițială, sau de trecerea timpului. Limitarea cadrului poate părea un accent pus pe vizual/formă într-o *civilizație a imaginii*, pândită de pericolul estetizării arhitecturii: „Privilegierea imaginii a condus la o înțelegere mai slabă a spațiului, la transformarea spațiului social într-o abstracție fetișizată.” (LEACH 1999, 13) În arhitectonica clădirii, a existat *ab initio* o detașare a exteriorului ornamentat de interiorul simplu, funcțional. Spațiul era de tip vag, cu încăperi mari, facilitând schimbarea de destinație majoră (financiar – învățământ); numărul încăperilor rămas aproape neschimbat o dovedește. În destinul clădirii, scopul inițial: a lua, a colecta (serviciu financiar) a evoluat într-un secol în a da, a oferi gratuit (învățământ, pregătire profesională); Palatul Financiar a devenit „Palatul” Copiilor (0-18 ani), al elevilor, învățământul și populația dezvoltându-se mult în Târnăveni. Interesant de studiat este

will be carried by new beams, reinforced concrete load-bearing frames, or metal beams.

4. Roof structure and roofing

Without major degradations (with displaced joints, a lack of adequate treatment for the timber); the cleaning of the attic, the jointing of the roof structure, the replacement of decayed elements, the cleaning, the antiseptic, antifungal, and fireproof treatment of the timber by using certified solutions and approved intervals are recommended. The roof, as well as the dormers, pinnacles, and the two corner decorations, will be repaired using materials similar with the original ones, the elements remade according to the preserved model being placed adequately.

Functional and spatial reorganisation

The building, but also its functionality or layout need to be conserved/rehabilitated according to the original, or in agreement with it. A first problem: the demolition of the staircase added subsequently towards the courtyard, perpendicular to the building's left wing, and its repositioning in the right wing, symmetrically with the staircase of the left wing. For the lateral elevations facing the courtyard, subsequently closed, the plasterboard on metallic profiles and the windows with PVC joineries double glazing must be dismantled (poor aspect, stability, materials, and shape). The reconstruction of the elevations is proposed through restoring the original image (however, with glass mounted behind the openings, safely), or through a system combining the original and contemporary styles – option depending on the results of surveys, analyses, comparisons, and researches. The elevations are thought to have had openings with arches and balustrades on the ground floor and rectangular coaxial openings on the first floor, with the same type of balustrade. Probable structure: masonry, timber, or metallic elements combined with masonry. The options for intervening on these elevations by closing them with glass or a curtain wall have a simple joinery, similar to the dimensions of the original elevation's elements. The transparent screen will ensure thermal insulation, sufficient natural lighting and ventilation, and the neutral image will mirror the original elevations. Practised in similar contemporary situations, this option may spark debates (MEIER 2016), but in the absence of sufficient evidence for the reconstruction of the original, it is preferable to pastiche.

Conclusions

■ Not exhaustive, this study with its rehabilitation proposal was not at the request of a beneficiary, but a dissertation paper warning about the cultural recovery of a viable historic building, under the weight of contemporary functionalities more eroding for the building than the initial

one, or of the passage of time. The limitation of its frame may seem an accent on the visual/shape in a civilisation of the image, in danger of the aestheticisation of architecture: "Privileging the image led to a poorer understanding of space, to the transformation of social space into a fetishist abstraction." (LEACH 1999, 13) In the building's architectonics, there was initially a detachment of the ornamented exterior from the simple, functional interior. The space was vague, with large rooms, facilitating the major change in functionality (financial – education); the almost unchanged number of rooms proves it. In the building's destiny, the initial purpose: taking, collecting (financial service) has evolved within a century to giving, offering, for free (education, professional training); the Financial Palace became the "Palace" of the children (0-18 years), students, the education and population developing a lot in Târnăveni. It is interesting to also study the evolution of the financial services for a population ten times larger than a century ago. Rehousing in the historic building financial services would possibly optimise the preservation, solving also the adequacy of the natural illumination/ventilation, which are insufficient for the students, or the disappearance of the plaques belonging to the housed institutions, unsightly on the elevation.

The proposed conservation works on the lateral elevations facing the inner courtyard, which is ambiguous (Neoclassical or Postmodern), is motivated by the lack of information, so far, that would allow a reconstruction. The comparative method, using examples from vernacular architecture, would partially supplement the lack of accessible evidence, but buildings such as the Palace of the Financial Administration are not "copies", but a product of the site, with a particular print; an inaccurate reconstruction risks being fake or a pastiche. A "glass screen" elevation remains preferable, a simultaneous mirroring of the image of the past and of the threatening absence, dramatic fragment of the "death of architecture," meant to warn of the danger of the irreversible disappearance that threatens the building in case it is neglected, or in case of a brutal, unprofessional, irresponsible intervention. By using the glass screen/parallel "mirrors", based on the angle of the view, one can also travel, visually, through the moment of the dematerialisation of "tectonic architecture," the "death through transparency," experimenting the sensation of the disappearance of "architecture as a physical object." The architect and philosopher Augustin IOAN highlighted: "As long as there are 'real' buildings, the reflection makes sense because, regarding themselves in the glass, they find themselves in the 'stage of the mirror' (Lacan)" (1999, 26-27).

As long as the function of the building remains educational, the locals have, however, the chance and duty of educating young people in a spirit of respect for cultural values and of their maintenance, in daily cohabitation.

și evoluția serviciilor financiare la o populație de zece ori mai mare decât acum un secol. Regăzduirea în clădirea monument a unor servicii financiare poate ar optimiza conservarea, rezolvând deopotrivă adecvarea la iluminatul/ventilatul natural, insuficient pentru elevi, sau dispariția plăcuțelor instituțiilor colocatare, inestetice de pe fațadă.

Restaurarea propusă a fațadelor laterale spre curtea interioară, ambiguă (neoclasică, sau postmodernă), este motivată de insuficiențele informații de până acum ce are permite reconstituirea. Metoda comparativă cu exemplele din arhitectura vernaculară ar suplini parțial lipsa unor probe ușor accesibile, dar clădiri precum Palatul Administrației Financiare nu sunt „copii”, ci produse ale sitului, cu amprentă particulară; reconstituirea inexactă riscă butaforia, pastișa. Rămâne preferabilă fațada „ecran de sticlă”, oglindire simultană a imaginii trecutului și a absenței amenințătoare, fragmentul dramatic de „moartea arhitecturii” menit să atenționeze asupra pericolului dispariției ireversibile ce amenință clădirea în cazul neglijării ei, a intervenției brutale, neprofesioniste, iresponsabile. Folosind ecranul de sticlă/„oglinzile” paralele, în funcție de unghiul privirii, se străbate vizual inclusiv momentul dematerializării „arhitecturii tectonice”, „moartea prin transparență”, experimentând senzația dispariției „arhitecturii ca obiect fizic”. Arhitectul și filosoful Augustin IOAN evidențiază: „Câtă vreme există încă edificii «reale» reflexia are sens întrucât, privindu-se în sticlă, se găsesc ele însele în «stadiul oglinzii» (Lacan)” (1999, 26-27).

Până când funcțiunea clădirii rămâne învățământul, localnicii au, însă, șansa și datoria educării tinerilor în spiritul respectului pentru valorile culturale și a îngrijirii lor, în coabitarea de zi cu zi.

Bibliografie/Bibliography

- *** *Valori mureșene de patrimoniu: lista monumentelor istorice: legislație*. 2004. Documentar de BĂCIUȚ Nicolae. Târgu-Mureș: Editura Tipomur.
- *** Monitorul Oficial al României. 2016. Partea I, nr. 113 bis, 15 februarie.
- CSEPREGHY, András & CSEPREGHY Henrik. 2005. *Dicsőszentmárton régi arca. A hajdani Dicsőszentmárton régi képes levelezőlapokon*. Marosvásárhely: Mentor Kiadó.
- DAMIAN, Ion. 1995. *Monografia orașului Târnăveni*. Cluj-Napoca: Risoprint.
- HEGEDŰS, Noémi. 2016. Reabilitarea Colegiului Tehnic Constantin Brâncuși din Târnăveni. Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie & Fundația Transilvania Trust, Cluj-Napoca, manuscris.
- IOAN, Augustin. 1999. *Khora: teme și dificultăți ale relației dintre filosofie și arhitectură*. București: Editura Paideia.
- KERESZTES, Géza. 2014. Studiu cu referire la Clădirea monument istoric din Târnăveni, Piața Trandafirilor nr 10, note documentare.
- LEACH, Neil. 1999. *Anestetică: arhitectura ca anestezic*. București: Editura Paideia.
- MEIER, Philippe. 2016. MAH: et si on parlait d'architecture. *L'Hebdo*, 11 februarie. <http://www.hebdo.ch/les-blogs/meier-philippe-archi-textuel/mah%C2%A0-et-si-parlait-d%E2%80%99architecture>.
- ROMÁN, András. 1996. *Műemlékek, építészeti örökség, város*. Budapest: Építésügyi Tájékoztatói Központ.
- OPRIȘ, Ioan. 1986. *Ocotirea patrimoniului cultural. Tradiții, destin, valoare*. București: Editura Meridiane.
- SZABÓ, Bálint. 2012. *Intervenții la structuri portante istorice. Történeti tartószerkezeti beavatkozások*. Cluj-Napoca: Editura Utilitas.